

त्मना विवेकस्तपस्तपस्यति PRAB. 89, 1. तपव्याकुलमानस R. 2, 47, 16. — c) von einem Gedanken oder einem Gefühle ganz beherrscht, bestürzt, aufgeregt, ausser sich, seiner nicht mächtig R. 2, 37, 13. 3, 33, 19. KATHAS. 21, 91. 62, 110. इन्द्रादि (लोक) BHAG. P. 1, 3, 28. PANKAT. 144, 4. Hir. 9, 8. कृतेन स सता नैवामता Spr. 3146. वृष्टिव्याकुलगोकुल Git. 4, 23. PANKAR. 1, 7, 72. Z. d. d. m. G. 14, 375, 21. मनस् MBH. 13, 1482. PANKAT. 21, 19. °चित्त SuCR. 2, 427, 11. °चेतस् MANK. P. 109, 39. °हृदय PANKAT. 9, 13. व्याकुलेन्द्रिय MBH. 3, 15759. R. 2, 64, 2. 4, 24, 42. — d) in Verwirrung —, in Unordnung seiend, verworren (von Leblosem): मही तस्करशस्त्रनिपतिः VARAH. BH. S. 3, 22. जगत् R. GORR. 2, 116, 39. (दुमाः) व्याकुलशाखायाः R. 2, 28, 22. कृत्स्नस्तपरामृष्टा व्याकुलामिव पद्मिनीम् MBH. 3, 2669. दिशः सर्वाः R. 1, 63, 12 (67, 6 GORR.). पाठ Verz. d. Oxf. H. 174, a, 1. व्यवहार Process MANK. 138, 19. र्व H. 1404. HALJ. 1, 139. काकुव्याकुलं (adv.) व्याकृती Git. 6, 10. — e) zuckend: विद्युत् UTTAR. 64, 16 (83, 5). — 2) m. N. pr. eines Fürsten (die Form des Wortes steht nicht sicher) WASSILJEV 53. — Vgl. गन्ध°, निर्वा-कुल, घाकुल, पर्याकुल, संकुल, समाकुल.

व्याकुलता f. nom. abstr. zu व्याकुल 1) c) KATHAS. 63, 1. PANKAT. 58, 3. 143, 4.

व्याकुलत्व n. dass. MANK. P. 37, 19. PANKAT. 76, 12.

व्याकुलध्रुव m. N. pr. eines Fürsten WASSILJEV 53. Die Form des Wortes steht nicht sicher.

व्याकुल्य (von व्याकुल), °पति 1) Jmd in Aufregung versetzen; ausser sich bringen PANKAR. 3, 1, 11. PANKAT. 89, 14. Schol. zu KĪTJ. 3, 89. — 2) Etwas in Verwirrung —, in Unordnung bringen: वेदास्तशास्त्रम् PRAB. 20, 16. — 3) व्याकुलित partic. gaṇa इष्टादि zu P. 5, 2, 88. a) erfüllt —, voll von: स्मरश्रेणित्रणव्याकुलितामिव KATHAS. 74, 242. रा-षव्याकुलितेक्षण HARIY. 15817. स्नेहव्याकुलितातर (वचन) R. GORR. 1, 24, 1. क्रोधव्याकुलितातर 60, 7. शोकव्याकुलितातर 2, 38, 13. शोकव्याकुलितमनस् PANKAT. 142, 14. 222, 8. भयव्याकुलितहृदय ed. orn. 19, 14. — b) in Aufregung versetzt, bestürzt, ausser sich, seiner nicht mächtig MBH. 3, 686. Spr. (II) 2091. °चेतन R. 3, 33, 44. चौरानलव्याकुलितात्तरात्मन् VARAH. BH. 27 (23), 36. °हृदय PANKAT. 53, 5. °मनस् ed. orn. 54, 11. चित्ताव्याकुलितेन्द्रिय R. 2, 26, 6. 62, 2. 7, 44, 12. — c) verworren, in Unordnung gebracht, gestört: कफव्याकुलितानल SuCR. 1, 257, 16. वाक्यमीषद्व्याकुलितातरम् R. 4, 7, 15.

व्याकुलितिन् adj. = व्याकुलितमनेन gaṇa इष्टादि zu P. 5, 2, 88.

व्याकुलीकर (व्याकुल + 1. कर्) 1) ganz mit Etwas erfüllen; °कृत erfüllt —, voll von: सनादैत्यधमैकव्याकुलीकृतसगर PANKAR. 4, 3, 106. 105. पिपीलिकाभिः सर्वतो व्याप्ता व्याकुलीकृतश्च PANKAT. 171, 1. 2. भयव्याकुलीकृतमनस् 63, 8. भोजनागमव्याकुलीकृतमनस् VARAH. BH. 27 (23), 31. — 2) Jmd in Aufregung versetzen, verwirren, ausser sich bringen KATHAS. 48, 83. PRAB. 71, 8. PANKAT. 234, 25. °कृत R. 4, 62, 3. °मानस MANK. P. 126, 44. — 3) Etwas in Unordnung bringen, verwirren: °कृतभूषण R. 5, 54, 15.

व्याकुलीभू (व्याकुल + 1. भू) in Aufregung gerathen u. s. w.: °भूत PANKAT. 46, 1 (mit der ed. Bomb. °भूता st. भूवा zu lesen). 142, 3. 4.

व्याकृति f. = भङ्ग HALJ. 4, 77. — Vgl. व्याकृति.

व्याकृत s. u. 1. कर् mit व्या und vgl. वैयाकृत.

व्याकृति (von 1. कर् mit व्या) f. 1) Sondernung ÇAT. Br. 3, 2, 3, 16. 4, 1, 3, 11. — 2) Auseinandersetzung, detaillierte Beschreibung, weitere Ausführung SuCR. 1, 9, 10. Erklärung: वेदास्तत्त्व° Verz. d. Oxf. H. 150, a, No. 319.

व्याकोप m. KUSUM. 6, 9.

व्याकोश (2. वि - 2. घा + कोश) 1) adj. aufgeblüht, blühend AK. 2, 4, 1, 7. H. 1127. HALJ. 2, 82. MBH. 7, 1365. 9, 299. 12, 899. R. 3, 76, 15. 6, 75, 16. ÇC. 4, 46. KHANDOM. 112. PANKAR. 3, 5, 31. — 2) m. Blüthe: पद्म° MANK. 47, 11. — Wird weniger gut auch व्याकोष geschrieben.

व्याकोश (von कृष् mit व्या) m. das Schelten, Schmähung PRAB. 73, 11. f. ई dass. Verz. d. Oxf. H. 131, a, N. 1. — Vgl. व्यावकोशी.

व्याकोशक (wie oben) adj. der da schilt, schmäh P. 3, 2, 147, Schol.

व्यानेप (von 1. तिप् mit व्या) m. 1) Schmähung: बहुव्यानेपयुक्तानि त्वामाह वचनानि सः MBH. 12, 5843. Vgl. घ्रातेप. — 2) Zerstretheit (des Geistes): चिरं तु भवता कालं व्यानेपेण (= व्यासेन NILAK.) विलम्बितम् (कालो und विलम्बितः die neuere Ausg.) HARIY. 4455. VARAH. BH. S. 89, 15 (= घ्राकुलता Comm.). MANK. P. 51, 17. घ्राव्यानेपो (= घ्राविलम्बः Comm. in der Calc. Ausg.) भविष्यत्याः कार्ष्णिहर्षि लतणम् RAGH. 10, 6. चित्त° KULL. zu M. 8, 10. H. 322, Schol.

व्याख्या (व्या mit व्या) f. Erklärung, Auseinandersetzung, Commentar HALJ. 2, 245. MAITRUP. 6, 10. HARIY. 14467. RĪGĀ-TAR. 4, 635. BHĪE. P. 7, 9, 46. 13, 8. 14, 11, 1. PANKAR. 1, 2, 13. KUSUM. 53, 8. 6. Verz. d. Oxf. H. 63, a, No. 111. 243, a, No. 601. °कृत 142, b, 27. मन्त्रव्याख्याकृदाचार्यः AK. 2, 7, 7. टीका निरुत्तर° H. 256. °श्लोक = कारिका TRIK. 3, 3, 14. — Vgl. वैयाख्य.

व्याख्यातर (von व्या mit व्या) nom. sg. Erklärer MBH. 5, 1676. KATHAS. 8, 33. RĪGĀ-TAR. 5, 29. PANKAR. 3, 14, 75. Verz. d. Oxf. H. 177, a, 13. KULL. zu M. 1, 80. स्मरव्याख्यातारः SIDDH. K. 250, b, 3. f. व्याख्यात्री SIDDH. K. zu P. 4, 1, 49.

व्याख्यातव्य (wie oben) adj. zu erklären Nir. 1, 1. P. 4, 3, 66. MBH. 12, 12655.

व्याख्यान (wie oben) 1) adj. (f. ई) a) erklärend, erläuternd: सुपा व्याख्यानः सौपो ग्रन्थः P. 4, 3, 66, Schol. — b) bezeichnend: पाठालुपुत्रस्य व्याख्यानी कोशला ebend. — 2) n. a) Erzählung ÇAT. Br. 3, 6, 2, 7. — b) das Hersagen, Recitation ÇAT. Br. 4, 6, 9, 18. KĪTJ. ÇR. 12, 4, 17. Schol. zu PANKAR. Br. 4, 9, 13. — c) Erklärung, Auseinandersetzung ÇAT. Br. 6, 2, 2, 27. 33, 7, 2, 28. 14, 5, 4, 10. 6, 10, 6. ÂCY. ÇR. 8, 13, 34. MAITRUP. 6, 32. P. 4, 3, 66. MBH. 12, 2452. 12655. HARIY. 9492. WEBER, GJOT. 109. RĪMAT. UP. 300. PANKAR. 1, 2, 30. ÇANK. zu BH. ÂR. UP. S. 269. SĪH. D. 18, 14. Verz. d. Oxf. H. 20, b, 41. KUSUM. 53, 1. MALLIN. zu KUMĀRAS. 3, 14. Comm. zu TAITT. PRAT. 9, 8. 24, 1. 23, 17. zu P. 5, 1, 50. am Ende eines comp. oxytonirt P. 6, 2, 151. — Vgl. पाद°, वास्तु°.

व्याख्यान्य (von व्याख्यान), व्याख्यानयिता MBH. 12, 2452 schlechte Lesart für व्याख्यानयिता der ed. Calc.

व्याख्यानशाला f. Lehrstube Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 6, 507, ÇI. 28.

व्याख्यापरिमल m. Titel eines Commentars Verz. d. Oxf. H. 243, a,